

Prof. dr hab. Jerzy Gajdka
Katedra Rynku i Inwestycji Kapitałowych UŁ

Recenzja osiągnięć naukowych i dorobku naukowego Pani dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego

1. Podstawy formalne sporządzenia recenzji

Podstawą sporządzenia recenzji była ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późniejszymi zmianami) oraz pismo Pani prof. UPP dr hab. Karoliny Pawlak, Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu z dnia 14 kwietnia 2023 roku wraz z załączoną dokumentacją, dotyczące przygotowania recenzji osiągnięć naukowych dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer.

Przesłana dokumentacja obejmowała:

1. Wniosek przewodni.
2. Dane wnioskodawcy.
3. Kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora nauk rolniczych.
4. Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych.
5. Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych stanowiących istotny wkład w rozwój określonej dyscypliny.
6. Wykaz i kopie wybranych prac naukowych wraz z dokumentami poświadczającymi wkład współautorów w przygotowanie prac.
7. Oświadczenie o ubieganiu się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.
8. Kopie dokumentów potwierdzających ukończone studia, wyróżnienia, nagrody, znajomość języka, uzyskanie odznaki honorowej itp.
9. Egzemplarz monografii.
10. Nośnik elektroniczny z zapisem dokumentów.

2. Charakterystyka przebiegu pracy zawodowej i aktywności naukowej, dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz organizacyjnej Habilitantki

Pani dr Dorota Czerwińska-Kayzer uzyskała tytuł magistra w roku 1993 w Akademii Rolniczej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu). Stopień naukowy doktora nauk rolniczych w zakresie agronomii – ekonomiki gospodarki żywnościowej uzyskała w 2001 r. na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu).

W roku akademickim 1993/1994 studiowała przez rok w Fachhochschule Weienstephan, Fachbereich Landwirtschaft und Umweltsicherung in Triesdorf w Niemczech na kierunku Międzynarodowe Studia Uzupełniające z Dziedziny Zarządzanie w Rolnictwie uzyskując dyplom tych studiów. Ponadto w roku 1994 zdała egzamin państwowy z języka niemieckiego uzyskując świadectwo potwierdzające znajomość języka niemieckiego na poziomie średnim wystawione przez Goethe - Institut in Rothenburg o. Tbr (Niemcy), zaś w roku 1993 ukończyła studium pedagogiczne na Akademii Rolniczej w Poznaniu.

Od 1.09.1994 r. do chwili obecnej jest zatrudniona w Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu (poprzednio Akademii Rolniczej w Poznaniu). W okresie od 1.09.1994 r. do 31.08.2001 r. pracowała

jako asystent w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej w Poznaniu. Od 01.09.2001 r. do 1.10.2019 r. była zatrudniona na stanowisku adiunkta, najpierw w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczym, a od 1.08.2007 r. w Katedrze Finansów i Rachunkowości, na Wydziale Ekonomiczno-Społecznym (obecnie Wydziale Ekonomicznym) Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu (do 2008 r. Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu), od 1.10.2019 r. do 31.12.2021 r. na stanowisku adiunkta w grupie pracowników dydaktycznych na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, zaś od 1.01.2022 r. na stanowisku adiunkta w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W okresie 07.02.2002 do 08.08.2002 przebywała na urlopie macierzyńskim.

Ponadto w latach w okresie od 30.09.2006 r. do 28.02.2007 r. oraz w okresie 15.09.2007-18.02.2012 była zatrudniona jako wykładowca w Wyższej Szkole Kadry dla Europy w Poznaniu.

W swojej działalności naukowej Habilitantka zajmowała się szeregiem zagadnień, które ogólnie można podzielić na 3 grupy, a mianowicie:

- inwestycje w indywidualnych gospodarstwach rolnych i źródła ich finansowania;
- determinanty kondycji finansowej przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego;
- aktywa biologiczne i rolnicze oraz korzyści biologiczne w aspekcie prezentacji dokonań finansowych.

Pierwszy z wymienionych obszarów (inwestycje w gospodarstwach rolnych i źródła ich finansowania), stanowił przedmiot jej naukowych zainteresowań głównie w latach 1997-2007. Prace w tym obszarze były początkowo realizowane w ramach Międzynarodowego Projektu Badawczego pt. *Komparative Analyse des Transformationsprozesses in den Agrarsektoren ausgewählter Staaten Mittel- und Osteuropas* (Projekt KATO), zaś następnie kontynuowane w ramach badań własnych. Najważniejszym osiągnięciem naukowym w tym obszarze badawczym była rozprawa doktorska pt. *Rola inwestycyjnych kredytów preferencyjnych w przemianach strukturalnych rolnictwa indywidualnego*. Ogólnie w ramach tego obszaru Pani dr Czerwińska-Kayzer opublikowała 14 prac, w tym rozdział w monografii opublikowanej w wydawnictwie zagranicznym.

Drugi obszar zainteresowań badawczych Habilitantki, poświęconych determinantom kondycji finansowej przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego, stanowił przedmiot jej prac w okresie po doktoracie w latach 2006-2022. W ramach tego obszaru opublikowała ona kilkadziesiąt prac, z którymi za najważniejszą należy uznać monografię pt. *Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej*. Obszar ten można podzielić na trzy nurty poznawcze:

- ocena i determinanty płynności finansowej w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego,
- uwarunkowania efektywności finansowej w przemyśle spożywczym, ze szczególnym uwzględnieniem przemysłu paszowego;
- relacje między rentownością i płynnością finansową.

Trzeci z wyróżnionych obszarów, dotyczący prezentacji aktywów rolniczych i biologicznych w sprawozdaniu finansowym przedsiębiorstw rolnych, związany jest z pracami, dla których inspiracją był wydany przez Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości standard dotyczący rolnictwa. Podstawowe wyniki badań z tego obszaru badawczego zaprezentowano w pracy pt. *Klasyfikacja i prezentacja aktywów rolniczych w sprawozdaniu finansowym według polskich i międzynarodowych regulacji rachunkowości*, opublikowanej w 2011 roku, jednak badania te były kontynuowane w latach kolejnych, czego wynikiem było opublikowanie w roku 2019 monografii pt. *Sprawozdanie finansowe i jego zawartość informacyjna na przykładzie wybranych rodzajów podmiotów gospodarczych*, w której Habilitantka była współautorką.

Ogólnie na opublikowany dorobek naukowy Habilitantki po doktoracie składa się: 1 monografia zgłoszona jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w ustawie Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce, 5 monografii niewymienionych jako osiągnięcie o którym mowa w ustawie Nauce (w jednej jest ona autorką samodzielną), 1 rozdziału w międzynarodowej monografii naukowej, 4 rozdziałów w krajowych monografiach naukowych, 90 artykułów (24 napisanych samodzielnie) w czasopiśmie naukowych, w tym 3 w czasopiśmie posiadających Impact Factor (IF) oraz 11 artykułów w czasopiśmie popularno-naukowych (przed doktoratem opublikowano 26 tego rodzaju artykułów).

Ogólnie oceniając ten dorobek uważam, że jest on obszerny pod względem ilościowym, jednak zasługuje na niższą ocenę w kontekście osiągnięć kandydata do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, jeśli uwzględni się miejsca jego publikacji. 3 spośród artykułów współautorstwa Habilitantki zostały opublikowane w czasopiśmie posiadających IF, jednak według mojej oceny żadnego z tych czasopiśmie nie należy uznać za czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym cieszące się wysoką renomą w obszarze ekonomii i finansów, chociaż łączny IF jej prac wynosi 3,869.

Ogólnie Habilitantka ma w bazie Scopus 18 cytowań przy H-indeks 3, w bazie Web of Science cytowań 14 (bez autocytowań 9) przy H-indeks 2 (stan na dzień 01.07.2023), zaś w bazie Google Scholar 505 cytowań przy H-indeks 12.

Pani dr Czerwińska-Kayzer brała udział w pracach trzech zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych i zagranicznych. Jeden z tych projektów, w którym koordynatorem był Uniwersytet Humbolta w Berlinie, był realizowany przed doktoratem. Dwa pozostałe projekty były realizowane po doktoracie, w ramach wieloletnich programów Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W wyniku prac prowadzonych w ramach projektów nie powstały jednak prace opublikowane w renomowanych czasopiśmie naukowych z dyscypliny ekonomia i finanse o zasięgu międzynarodowym.

Habilitantka uczestniczyła, z wystąpieniami, łącznie w 37 konferencjach naukowych. 32 z tych konferencji to konferencje krajowe lub międzynarodowe odbywane w okresie po uzyskaniu stopnia doktora, przy czym w 4 konferencjach zostały wygłoszone referaty na zaproszenie lub w ramach sesji plenarnych. Przed doktoratem Habilitantka uczestniczyła z wystąpieniami w 5 konferencjach, z których 3 odbywały się za granicą. Brała też udział w pracach komitetów organizacyjnych czterech konferencji lub kongresów. Ogólnie oceniając ten obszar uważam, że aktywność konferencyjna zasługuje na pozytywną ocenę.

Habilitantka była lub też jest członkiem komitetu redakcyjnego dwóch czasopiśmie naukowych, przy czym w jednym z tych czasopiśmie („Biuletyn Informacyjny Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”) od roku 2011 pełni funkcję redaktora naczelnego.

Aktywnie włączała się też ona we współpracę z otoczeniem. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowała ona projekt badawczy wykonywany na zlecenie oddziału Regionalnego PKO BP oraz przygotowywała opinie dla potrzeb Urzędu Marszałkowskiego, na bazie której opublikowano dwa rozdziały w monografii powstałej w ramach tego programu realizowanego przez wymieniony Urząd.

Habilitantka ma też znaczące osiągnięcia w działalności dydaktycznej. Za najważniejsze uznaje przygotowanie trzech podręczników do przedmiotów z zakresu rachunkowości. Dwa z nich były napisane we współautorstwie, z których jeden był dwukrotnie wznawiany w zaktualizowanej formie. Ponadto opracowała ona materiały dydaktyczne w zwartej formie do dwóch przedmiotów, opracowała

programy nauczania dla siedmiu przedmiotów oraz program nauczania dla kierunku finanse i rachunkowość. Była promotorem 76 prac licencjackich oraz 45 prac magisterskich.

Ma również znaczące osiągnięcia w działalności organizacyjnej. Była członkiem Rady Katedry Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa Wydziału Rolniczego Akademii Rolniczej w Poznaniu (1997-2004, była członkiem Senatu tej uczelni (2004-2008), członkiem senackiej Komisji Przetargowej (2006-2008), członkiem Rady Wydziału Ekonomiczno-Społecznego (2007-2008), członkiem Rady Katedry Finansów i Rachunkowości Wydziału Ekonomiczno-Społecznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, (2008-2017), członkiem Wydziałowej Komisji ds. Nagród Rektorskich z SFN dla nauczycieli akademickich, stałym członkiem Wydziałowej Komisji Konkursowej w sprawie zatrudnienia (2014-2015), członkiem Kierunkowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia na kierunku Finanse i Rachunkowość (2012-2017), członkiem Rady Programowej Kierunku Finanse i Rachunkowość (od 2028 roku), elektorem (wybrany przez pracowników dydaktycznych) w wyborach Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, członkiem Wydziałowej Komisji ds. Nagród i Odznaczeń Pracowników.

Wreszcie od początku swojej pracy naukowej Habilitantka aktywnie uczestniczyła w popularyzowaniu wiedzy z zakresu rachunkowości, finansów przedsiębiorstw, i przedsiębiorczości. Była ona autorem łącznie 37 artykułów popularnonaukowych (11 po doktoracie). Ponadto w ramach udziału w programie wieloletnim Ministerstwa Rozwoju i Rolnictwa pt. Ulepszenie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach (2021-2015) oraz wieloletniego programu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pt. *Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju (2016-2020)* była wykładowcą na szkoleniach organizowanych dla rolników.

3. Ocena osiągnięć naukowych Habilitantki

Jako główne osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1. pkt 2 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. Habilitantka przedstawiła monografię pod tytułem „Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej”, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu 2022, ss. 284. Należy jednak zauważyć, że w w/w ustawie przy definiowaniu warunków uzyskania stopnia doktora habilitowanego mowa o osiągnięciach naukowych, w tym co najmniej 1 monografii stanowiących wkład w rozwój określonej dyscypliny. Wynika z tego, że Habilitantka powinna wskazać do oceny przynajmniej dwa osiągnięcia, które spełniają kryterium istotnego wkładu w rozwój dyscypliny (wynika to też z poradnika *Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego* przygotowanego przez Radę Doskonałości Naukowej). Tego typu jasnej deklaracji nie znalazłem jednak w autoreferacie, aczkolwiek w załączniku 5. zamieszczono kopie 10 wybranych prac autorstwa lub współautorstwa Habilitantki, zaś załącznik 4. zatytułowany jest „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny”.

Jako główny cel badań opisanych w monografii pt. *Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej* przyjęto wskazanie zróżnicowania płynności finansowej w przemyśle spożywczym w układzie branż. Jako cele szczegółowe zaś wskazano:

1. Zastosowanie analizy zmiennych kanonicznych do wskazania i wizualizacji branżowego zróżnicowania przemysłu spożywczego pod względem płynności finansowej, opisanej zarówno wskaźnikami o charakterze statycznym, dynamicznym, jak i konwersji kapitału obrotowego.

2. Określenie siły i kierunku wpływu kluczowych determinant kształtujących płynność finansową w przemyśle spożywczym i w wyodrębnionych branżach.

Realizując przedstawione cele w pracy przyjęto do weryfikacji dwie hipotezy badawcze.

1. Wartości przeciętne charakteryzujące płynność finansową w przemyśle spożywczym w układzie branż różnią się istotnie od wielkości granicznych podawanych w literaturze przedmiotu, a przez to przydatność tych pierwszych może być większa w komparatywnych analizach kondycji finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego.

2. Przemysł spożywczy w ramach gospodarki żywnościowej stanowi zespół ściśle powiązanych i zależnych podmiotów, ale różne są czynniki kształtujące płynność finansową oraz ich siła i kierunek są różne w poszczególnych branżach.

Analizując sposób sformułowania celów i hipotez uważam, że cel główny został sformułowany w sposób zbyt ogólny. Wydaje się bowiem oczywiste, iż przy porównywaniu jakichkolwiek branż przemysłu w odniesieniu do ich wskaźników finansowych, w tym wskaźników płynności, zaobserwuje się ich zróżnicowanie o mniejszym lub większym zakresie i sam fakt wykazania zróżnicowania, bez głębszego uzasadnienia teoretycznego istniejących różnic, ma dość ograniczoną wartość naukową. Jeśli jednak chodzi o cele szczegółowe to uważam, ich zasługują one na lepszą ocenę, przy czym drugi z wymienionych celów związany z wpływem kluczowych determinant płynności finansowej w branżach przemysłu spożywczego wydaje się bardziej adekwatnym z punktu widzenia celowości podjęcia prac badawczych. Ale także aplikację metody kanonicznej analizy zmiennych do badań związanych ze zróżnicowaniem branż również można uznać za przedsięwzięcia zawierające element nowości, aczkolwiek sam aspekt wizualizacji nie jest najważniejszy przy analizie wyników takiego badania.

Jeśli chodzi zaś o hipotezy badawcze nie mam zastrzeżeń do sformułowania hipotezy 2. Natomiast w odniesieniu do hipotezy 1. nie jest dla mnie w pełni jasne, co jest rozumiane poprzez istotne różnice pomiędzy średnimi wartościami wskaźników a wartościami granicznymi (czy chodzi o istotność statystyczną) oraz co to znaczy, że wartości przeciętne wskaźników finansowych są bardziej przydatne od wartości granicznych w komparatywnych analizach kondycji finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. W odniesieniu do drugiej z poruszanych kwestii należy zauważyć, że w analizie finansowej przedsiębiorstw jednym z typowych sposobów interpretacji wskaźników finansowych jest porównanie ich z wielkościami średnimi dla branży i raczej nie postuluje się w tym przypadku ich odniesienia do uniwersalnych, jednolitych dla wszystkich branż wielkości referencyjnych (czy też granicznych). W tej sytuacji nie jest dla mnie w pełni zrozumiałe, jaki element „nowości” zawiera w sobie stwierdzenie zawarte w hipotezie 1. Warto byłoby to dokładniej sprecyzować przy formułowaniu hipotezy i jej uzasadnieniu.

W wewnętrznej strukturze pracy wyróżniono 6 rozdziałów, z których trzy pierwsze Autorka zaliczyła do rozdziałów teoretycznych, zaś trzy kolejne do empirycznych.

W rozdziale 1. przedstawiono historyczną genezę powstania i rozwoju przemysłu spożywczego, omówiono jego strukturę i miejsce w gospodarce wraz z określeniem podziału przemysłu spożywczego na branże dla celów badań opisanych w dalszych częściach pracy. Zaprezentowano również dane statystyczne dotyczące podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych dla przemysłu spożywczego oraz wyróżnionych branż. Rozdział ten ma znaczącą wartość informacyjną i stanowi generalnie udany wstęp do rozważań prowadzonych w dalszych częściach pracy, jednocześnie zaś precyzuje, jakie branże przemysłu spożywczego będą podlegać analizie w dalszej części pracy (ss. 31-

32). Do tej części monografii nie mam zasadniczych zastrzeżeń, aczkolwiek nie wszystkie rozważania są dla mnie jasne. Jedna z wątpliwości dotyczy stwierdzenia na s. 47, które brzmi: „W teorii finansów przyjmuje się, że aby została zachowana równowaga kapitałowa, wskaźnik zadłużenia ogółem liczony jako relacja zobowiązań ogółem do aktywów ogółem powinien zawierać się w przedziale 57%-67% (Dyduch 2013)”. Tak ogólne stwierdzenie, przytoczone za pracą o charakterze podręcznikowym, powinno być w rozprawie naukowej sprecyzowane znacznie precyzyjniej. Teoria struktury kapitału należy do jednej z najbardziej rozbudowanych części teorii finansów przedsiębiorstw i należało określić dokładniej, jaką teorię Habilitantka ma na myśli formułując tego typu wnioski. Czy wynika to z teorii podatkowych, teorii substytucji, teorii hierarchii źródeł finansowania, teorii sygnalizacji, teorii wycucia rynku (market timing), czy też jeszcze innego podejścia?

Rozdział 2. poświęcono zagadnieniu teoretycznych aspektów płynności finansowej. Na podstawie literatury przedmiotu z obszaru ekonomii i finansów szczegółowo omówiono w nim pojęcie płynności finansowej, wskazano kształtujące ją czynniki oraz przedstawiono skutki efektywnego zarządzania płynnością. W rozdziale tym zaprezentowano szereg podejść do omawianych problemów oraz sprecyzowano, w jaki sposób w rozprawie rozumiane jest pojęcie płynność finansowa (s.71). Omawiając zagadnienia teoretyczne związane z płynnością finansową Habilitantka w znaczącej części oparła się na polskiej literaturze przedmiotu, w relatywnie mniejszym stopniu nawiązując do literatury zagranicznej. W ten sposób w przeglądzie teorii pominięto niektóre istotne teoretyczne rozważania z tego obszaru, jak przykładowo związek między płynnością finansową podmiotu a jego wartością rynkową, i ważne prace odnoszące się do teoretycznych aspektów płynności publikowane w znaczących czasopismach poświęconych problematyce finansów. Przykładowe prace, które można byłoby postulować do uwzględnienia w monografii to: S.Gryglewicz, *Theory of Corporate Financial Decisions with Liquidity and Solvency Concerns*, „Journal of Financial Economics”, vol. No 2, 2011, czy też C. Kim, D. Mauer, A.E. Slierman, *The Determinants of Corporate Liquidity: Theory and Evidence*, „Journal of Financial and Quantitative Analysis”, vol. 33 no 3, 1998. Jeśli miałbym poradzić Habilitantce lepsze rozeznanie w literaturze przedmiotu warto, aby zapoznała się ona z pracą P. Prasad, S.Narayasanamy, S.Paul, S.Chattopadhyay, P.Saravanan, *Review of Literature on Working Capital Management and Future Research Agenda*, „Journal of Economic Survey”, vol. 33, No. 3, 828-861, 2019, którą, podobnie jak poprzednio wymienione pozycje, pominięto w bibliografii recenzowanej pracy.

Rozdział 3. poświęcono zagadnieniu mierników płynności finansowej. Zawarto w nim charakterystykę podstawowych narzędzi wykorzystywanych w ocenie płynności finansowej kolejno omawiając wskaźniki statyczne (wraz z ich wartościami referencyjnymi oraz wartościami zaprezentowanymi z wyników innych badań poświęconych temu zagadnieniu), dynamiczne oraz cykl konwersji gotówki (i tworzących go cykli: zapasów, należności i zobowiązań). Na tle potencjalnych ograniczeń przypisywanych pojedynczym wskaźnikom, w ostatniej części rozdziału omówiono zagadnienie dezagregacji wskaźników finansowych i zaprezentowano strukturę wybranych modeli wielowskaźnikowych. Rozdział ten zakończono prezentacją autorskiego systemu wskaźników powiązanych z płynnością. Założono w nim, że wskaźnikiem nadrzędnym jest bieżąca płynność finansowa, a jej wielkość zależy od decyzji podejmowanych w trzech obszarach działalności, tj. majątkowym, kapitałowym i wynikowym, czyli w całości odpowiadającego założeniom rozwiniętej oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Jak zauważa Habilitantka konstrukcja tego systemu wskaźników jest zgodna z koncepcją trzech soczewek, gdyż łączy w jednym układzie wskaźniki zawierające informacje z trzech części sprawozdania finansowego, tj. bilansu, rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych. Podobnie, jak w poprzednim rozdziale, także w tym dominujące znaczenie miała polska literatura przedmiotu, chociaż nawiązano też to literatury obcojęzycznej, m.in. szczegółowo omawiając jeden z systemów wskaźników stworzonych przez badaczy spoza Polski

(system Thomasa Reichmanna i Laurenza Lachnita). W tej części pracy na szczególną uwagę zasługuje autorski system wskaźników powiązanych z płynnością zaproponowany przez Habilitantkę.

W rozdziale 4. opisano wyniki badań własnych dotyczących zróżnicowania płynności finansowej w poszczególnych branżach przemysłu spożywczego. Rozdział rozpoczyna omówienie metodyki badań zastosowanej w tej części pracy, w tym metodę analizy zmiennych kanonicznych, która rzadko dotychczas była stosowana w pracach związanych z analizą finansową. W kolejnych trzech podrozdziałach scharakteryzowano płynność finansową w ujęciu zasobowym i strumieniowym w przemyśle spożywczym oraz w układzie branż. Prezentując płynność finansową w kontekście zasobowym, przedstawiono statystyki opisowe trzech wskaźników statycznych (tj. bieżącego, szybkiego i natychmiastowego). Z kolei, opisując płynność finansową przemysłu spożywczego w kontekście strumieniowym, przedstawiono kształtowanie się pięciu wskaźników dynamicznych skonstruowanych na bazie nadwyżki finansowej, tj. dwa wskaźniki wydajności gotówkowej i trzy wskaźniki wystarczalności gotówkowej) oraz siedmiu wskaźników rotacji kapitału obrotowego (tj. cyklu konwersji gotówki i jego cykli cząstkowych: zapasów, a w tym materiałów, produkcji w toku i wyrobów gotowych oraz należności i zobowiązań). W ostatnim podrozdziale, prezentując wyniki analizy zmiennych kanonicznych, wskazano cechy różnicujące przemysł spożywczy oraz zobrazowano branżowe zróżnicowanie polskiego sektora spożywczego pod względem płynności finansowej. Rozdział zawiera bogaty zestaw informacji dotyczących płynności w różnych branżach przemysłu spożywczego, co należy uznać za osiągnięcie badaczki. Analiza zmiennych kanonicznych zaś, zgodnie z interpretacją Habilitantki wskazała, że najbardziej odstającą od pozostałych obiektów badawczych była produkcja cukru, zaś identyfikatorami, które okazały się najbardziej istotne i wskazywały na wyraźną heterogeniczność płynności finansowej w przemyśle spożywczym były cykl konwersji gotówki i jego cykle cząstkowe oraz wskaźniki statycznej płynności finansowej. Jako badacz nie stosujący w praktyce metody analizy zmiennych kanonicznych nie zgłaszam zasadniczych zastrzeżeń dotyczących szczegółów aplikacji wymienionej metody. Moje wątpliwości budzi jednak szczegółowość opisu badania oraz to, że jak to napisano we wstępie na s.16, „Obliczenia oraz grafiki niezbędne w analizie zmiennych kanonicznych wykonano, wykorzystując arkusz kalkulacyjny Excel”. Nie jest dla mnie jasne, dlaczego obliczenia (i grafiki) do tak skomplikowanej obliczeniowo metody wykonano przy wykorzystaniu arkusza Excel, natomiast nie zdecydowano się zastosować w tym celu któregoś z istniejących pakietów statystycznych umożliwiających dokonanie tego typu analizy. Przy opisie metody należało też wspomnieć o jej założeniach, zwłaszcza odnoszących się do danych wejściowych. Jeśli chodzi zaś o opis samego badania, to brakowało mi w nim precyzyjnego opisu próby badawczej, tzn. ile obiektów podlegało badaniu i czy były obserwacje odstające, jakie były rozkłady zmiennych, czy też korelacje pomiędzy zmiennymi itd.

W odniesieniu do pozostałej części rozważań zawartych tym rozdziale, w szczególności rozważań dotyczących skrupulatnego opisu wyników odnoszących się do `1` poszczególnych wskaźników płynności, mój niedosyt budzi zakres odwołania się do przesłanek teoretycznych przy uzasadnieniu zaobserwowanych rozbieżności pomiędzy branżami, chociaż Habilitantka starała się w niektórych przypadkach znaleźć dla nich wyjaśnienie merytoryczne.

W rozdziale 5. odnosząc się do wyników badań przedstawionych w rozdziale 4., po omówieniu metody badawczej zaprezentowanej w tej części pracy, zaproponowano przedziały wartości wskaźników płynności finansowej dla 25 branż przemysłu spożywczego. W szczególności dotyczyło to wskaźników statycznej płynności finansowej oraz cyklu kapitału obrotowego, kategorii, które w wyniku badań opisanych w poprzednich rozdziałach najsilniej różnicowały płynność finansową w branżach przemysłu spożywczego. Przedstawione zakresy wartości wskaźników statycznych płynności finansowej oraz miar charakteryzujących rotację kapitału obrotowego pozwoliły, według Habilitantki, stworzyć dla zarządzających przedsiębiorstwami przemysłu spożywczego kolejne narzędzie oceny

płynności finansowej. W pracy poziomy wskaźników, ich wartości maksymalne, minimalne oraz mediana zostały wyznaczone na podstawie wyników badania przeprowadzonego przy uwzględnieniu danych historycznych z okresu analizowanego w rozprawie piętnastoletniego okresu badawczego (2005-2019). Przedstawione wartości mogą być użyteczne w analizie finansowej branż przemysłu spożywczego i ich zestaw może być pomocny dla analityków przedsiębiorstw z branż przemysłu spożywczego. W tej części pracy brakowało mi pogłębionej analizy merytorycznej uzyskanych wyników. Wykorzystanie mediany lub też średniej branżowej, jako swojego rodzaju „benchmarku” w analizie wskaźnikowej dla oceny spółki jest powszechnie stosowane i pozwala na pozycjonowanie danego podmiotu w branży. Jednak podejście takie ma i mankamenty, o czym nie zawsze pamiętają analitycy. Nie wiadomo bowiem, czy wartości mediany lub też średniej branżowej zawsze można uznać za poziomy prawidłowe, stanowiące właściwe punkty odniesienia w analizie finansowej. Autorka nie odniosła się jednak do tej kwestii przy interpretacji wyników i generalnie mało miejsca poświęciła w tym rozdziale zagadnieniom związanym z teorią finansów. Wyniki badań opublikowane w tym rozdziale mają więc przede wszystkim wartość aplikacyjną dla analityków finansowych.

W rozdziale 6. pracy zaprezentowano wyniki analizy przyczynowo-skutkowej przeprowadzonej w przekroju całego przemysłu spożywczego i w 25 wyodrębnionych branżach zmierzającej do znalezienia determinant płynności finansowej. W poszukiwaniu wymienionych determinant płynności finansowych w badanych podmiotach zweryfikowano możliwość wykorzystania autorskiego systemu wielowskaźnikowego zaprezentowanego w rozdziale 3. Jest to ważny element analizy opisaney w rozprawie. Badania przeprowadzono metodą regresji wielorakiej. Jeśli chodzi o zastosowaną metodykę i szczegóły badania, to uważam, iż wymagały one precyzyjniejszego opisu. Przykładowo w rozważaniach brakowało mi informacji o statystycznej diagnostyce uwzględnionych w regresji zmiennych, jak np. informacji o badaniu współliniowości pomiędzy zmiennymi niezależnymi (np. VIF). Brak też jest informacji o liczbie badanych obiektów. Jak rozumiem, w zależności od modelu, były to bądź wszystkie przedsiębiorstwa z sektora spożywczego (model dla przemysłu spożywczego), bądź też wszystkie podmioty w danej branży (modele odnoszące się do branży). Jeśli chodzi zaś o interpretację rezultatów, z których wynika, że zestaw determinant wpływających na płynność finansową przedsiębiorstw różni się w zależności od branży przemysłu spożywczego, warto byłoby spróbować wyjaśnić to zróżnicowanie przy precyzyjniejszym odniesieniu do argumentów merytoryczno-teoretycznych, aniżeli uczyniła to Habilitantka. Samą ideę badania, w której zestaw uwzględnianych zmiennych niezależnych wpływających na wskaźnik bieżącej płynności wybrano na podstawie opisanego w rozdziale 3. autorskiego systemu wskaźników wyjaśniających płynność finansową, oceniam w sposób pozytywny, zaś ich rezultaty są interesujące i mogą stanowić inspirację do dalszych badań nad płynnością finansową przedsiębiorstw.

Ogólnie oceniając rozważania zawarte w recenzowanej rozprawie uważam, że prezentuje ona w części oryginalne podejście do oceny płynności finansowej podmiotów zaliczanych do przemysłu spożywczego oraz badania zróżnicowania pomiędzy branżami tego sektora. Najbardziej widocznymi elementami tej oryginalności jest prezentacja autorskiego modelu wskaźników oceniających płynność finansową oraz wykorzystanie kanonicznej analizy zmiennych dla znalezienia kategorii najsilniej różnicujących branże w kontekście płynności finansowej. Za wkład w zasób wiedzy o finansach należy też uznać określenie wartości przedziałów dla statycznych wskaźników płynności finansowej oraz cyklu konwersji gotówki i jego cykli cząstkowych, które mogą zostać wykorzystane w statystycznych oraz porównawczych analizach podmiotów gospodarczych. Należy docenić też dokonanie systematyzacji wiedzy w zakresie analizy przyczynowo-skutkowej w obszarze określenia determinant płynności finansowej. Generalnie zaś należy podkreślić, że praca ma też dużą wartość dokumentacyjną, prezentując bogaty zestaw szczegółowych danych dotyczących płynności w branżach przemysłu spożywczego.

Rozprawa ma jednak i słabsze strony. W moim odczuciu ma ona w większym zakresie wartość aplikacyjną aniżeli teoretyczną. Uważam więc, że na podstawie empirycznych badań zaprezentowanych w monografii wiemy, że branża przemysłu spożywczego różni się jeśli chodzi o wartości wskaźników płynności finansowej i determinanty wpływające na tę płynność, co poprzez przeprowadzenie wielorakich badań udało się wykazać Habilitantce, jednak gorzej należy ocenić interpretację wyników badań w kontekście usystematyzowania merytoryczno-teoretycznych przyczyn tego zróżnicowania, pomimo czynionych przez badaczkę prób uzasadnienia wyników względami merytorycznymi.

Poza monografią Habilitantka przedstawiła do oceny dziesięć swoich prac (sześć napisanych we współautorstwie, przy czym w dokumentacji są oświadczenia współautorów o ich wkładzie w powstałe publikacji) z trzech obszarów badawczych (dalej oznaczonych jako obszary A;B oraz C), a mianowicie:

A. Inwestycje w gospodarstwach indywidualnych i źródła ich finansowania

A1. Czerwińska-Kayzer D. 2007: *Analysis of Private Farm Investments and their Funding in Poland during the Transition Period*. Rozdz. w monografii pod red. Beckmann V., Hagedorn K. *Understanding Agricultural Transition*, Shaker Verlag, Aachen, s. 329 – 352.

B. Czynniki kształtujące kondycję finansową przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego

B1. Czerwińska-Kayzer D., Florek J., Staniszewski R., Kayzer D. 2021: *Application of canonical variate analysis to compare different groups of food industry companies in terms of financial liquidity and profitability*. „Energies”, vol. 14, art. no. 4701.

B2. Czerwińska-Kayzer D., Florek J. 2018: *Financial efficiency of the industry producing fodder in comparison with other food industry sectors*. „Economic Science for Rural Development”, 1691-3078; no. 49, ISBN: 978-9984-48-294-1. s. 93-101.

B3. Czerwińska-Kayzer D. 2018: *Przepływy pieniężne w ocenie realizacji fundamentalnych celów finansowych przedsiębiorstwa*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego.

B4. Czerwińska-Kayzer D. 2014: *Propozycja systemu wskaźników rentowności uwzględniającego płynność finansową*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 343, s. 125-133.

B5. Czerwińska-Kayzer D., Florek J., Stanisławska J. 2014: *Assessment of the Financial Situation of Food Industry in Poland in 2005 and 2010*. „Acta Scientiarum Polonorum, seria Oeconomia”, 13 (4), s. 43-54

B6. Czerwińska-Kayzer D., 2013: *Efektywność działania systemu sprzedaży drewna na przykładzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu*. „Sylwan”, 157 (3), s. 163-170. IF 0,295.

B7. Gołaś Z., Bieniasz A., Czerwińska-Kayzer D. 2010: *Stopień pokrycia zapotrzebowania na kapitał pracujący kapitałem stałym netto jako miara płynności finansowej*. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 55(111), s. 59-74.

C. Prezentacja dokonań działalności rolniczej w sprawozdaniu finansowym

C1. Czerwińska-Kayzer D., Kotlińska J., Kotliński G. 2019: *Sprawozdanie finansowe i jego zawartość informacyjna na przykładzie wybranych rodzajów podmiotów gospodarczych*. Difin, Warszawa.

C2. Czerwińska-Kayzer D., Bieniasz A., Gołaś Z. 2011: *Klasyfikacja i prezentacja aktywów rolniczych w sprawozdaniu finansowym według polskich i międzynarodowych regulacji rachunkowości*. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 64, nr 120, s. 9-24.

Pracę A1. poświęcono zagadnieniu inwestycji dokonywanych przez gospodarstwa indywidualne w Polsce oraz polityce wspierania tego typu inwestycji koncentrując się na takich zagadnieniach jak: inwestycje gospodarstw indywidualnych, źródła finansowania tych inwestycji oraz strategii stosowanych przez rolników w tym obszarze w okresie 1994-1998. Praca zawiera zarówno statystyczną analizę zagadnienia, jak również wyniki badań ankietowych prowadzonych na próbie złożonej z 212 rolników z województw sieradzkiego oraz wielkopolskiego. Pozwoliło to wskazać czynniki wpływające na decyzje o inwestycji oraz sposobie jej finansowania. Decyzje dotyczące inwestycji analizowano m.in. przy wykorzystaniu modeli logitowych, zaś następnie, na podstawie współczynników prawdopodobieństwa realizacji inwestycji w indywidualnych gospodarstwach rolnych, dokonano ich klasyfikacji. W wyniku przeprowadzonego podziału, wyróżniono cztery typy gospodarstw rolników indywidualnych, tj.: wiodące, rozwojowe, tradycyjne i nierozwojowe.

Autorka uznała, że realizowane inwestycje w gospodarstwach rolnych, w tym finansowane kredytami preferencyjnymi dla rolnictwa miały pozytywny wpływ na zmiany strukturalne w rolnictwie. Praca ma walory zarówno informacyjne, jak i naukowe, jak np. ukazanie szacunku prawdopodobieństwa realizacji inwestycji w gospodarstwach indywidualnych oraz sfinansowania ich kredytem inwestycyjnym.

Artykuł B1. poświęcono badaniu relacji pomiędzy płynnością a zyskownością w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego przy wykorzystaniu analizy zmiennych kanonicznych. Jego przesłanką był brak zgodności w kwestii charakteru i kierunku relacji pomiędzy wymienionymi kategoriami w literaturze przedmiotu. Badanie przeprowadzono na próbie złożonej z 43 przedsiębiorstw z trzech branż przemysłu spożywczego, a mianowicie: spółdzielni mleczarskich, wytwórni pasz oraz przedsiębiorstw przemysłu mięsnego. Jeśli chodzi o podstawowy cel pracy, to badania wykazały, że zależności pomiędzy płynnością finansową a zyskownością są wielokierunkowe, przy czym rodzaj tych zależności zależy od branży, w której działają podmioty. Prace uznają za oryginalną ze względu na zastosowaną metodę, aczkolwiek jej mankamentem jest brak jasno sformułowanej hipotezy badawczej.

Artykuł B2. poświęcono porównaniu efektywności przedsiębiorstw działających w branży przedsiębiorstw produkujących pasze z innymi przedsiębiorstwami przemysłu spożywczego w roku 2011 oraz 2015. Porównania dokonano przy uwzględnieniu 7 wskaźników. Do określenia pozycji branży paszowej wśród innych gałęzi przemysłu spożywczego zastosowano klasyczną metodę TOPSIS. Analizę przeprowadzono dla dwóch lat tj. roku 2011 i roku 2015. Zgodnie z interpretacją Autorki badania te wykazały, że przedsiębiorstwa przemysłu paszowego (zarówno produkujące pasze dla zwierząt domowych, jak i produkujące pasze dla zwierząt gospodarskich), cechują się relatywnie wysoką efektywnością finansową, średnio wyższą w porównaniu do innych branż przemysłu spożywczego, przy czym niższą efektywnością odznaczały się przedsiębiorstwa produkujące pasze dla zwierząt gospodarskich, aczkolwiek w dłuższym okresie sytuacja przedsiębiorstw tej branży była stabilniejsza w porównaniu do przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt domowych. W pracy tej nie sformułowano hipotezy badawczej i nie uniknięto też innych mankamentów (np. nie udało mi się znaleźć objaśnienia do niektórych z oznaczeń wskaźników uwzględnianych w analizie).

Pozycja B3. to monografia poświęcona przepływowi pieniężnym w ocenie rentowności przedsiębiorstw. W dokumentacji wniosku znalazłem jedynie spis treści tej pozycji, w związku z czym nie dokonuję jej oceny.

Artykuł B4. poświęcono kwestii systemu wskaźników finansowych dotyczących oceny rentowności, przy czym najistotniejszym elementem pracy jest propozycja tego typu systemu wskaźników wiążąca rentowność z finansową płynnością. W proponowanym modelu założono, że na rentowność sprzedaży mają wpływ wydajność gotówkowa sprzedaży i wskaźnik udziału zysków w przepływach pieniężnych z działalności operacyjnej. W artykule ukazano także sposób dezagregacji wskaźnika rentowność aktywów na trzy wskaźniki, tj.: wskaźnik wydajności gotówkowej sprzedaży, rotacji aktywów i udziału zysku w przepływach pieniężnych z działalności operacyjnej. Również w tym artykule nie sformułowano hipotezy badawczej.

Artykuł B5 poświęcono ocenie branż przemysłu spożywczego w roku 2005 oraz 2010 przy wykorzystaniu metody TOPSIS. Branże przemysłu spożywczego sklasyfikowane zostały pod względem sytuacji finansowej, opisaną cechami czterech obszarów działalności przedsiębiorstwa, tj. płynności finansowej, sprawności działania, wypłacalności oraz rentowności. Przeprowadzone badania wykazały, że w dwóch badanych okresach sytuacja finansowa poszczególnych branż przemysłu spożywczego była zróżnicowana. Na podstawie syntetycznej miary sytuacji finansowej autorka dokonała podziału branż przemysłu spożywczego na cztery klasy. Jedną z ważnych konkluzji wynikających z badania jest to, że w porównaniu z 2005 rokiem w 2010 roku sytuacja finansowa w poszczególnych branżach przemysłu spożywczego poprawiła się pod względem rentowności i zarządzania majątkiem obrotowym. Także w tej pracy nie sformułowano hipotezy badawczej.

W artykule B6. omówiono kwestię efektywności systemu sprzedaży drewna w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w dwóch okresach, tzn. w latach 2003-2006 oraz 2007-2010, porównując w ten sposób efektywność dwóch systemów: sprzedaży „tradycyjnej” oraz sprzedaży w systemie internetowym. Przeprowadzone badania wykazały, że w latach 2007-2009, tj. po wprowadzeniu nowego systemu sprzedaży drewna, mimo obserwowanego w tym czasie spowolnienia gospodarczego, rentowność finansowa zwiększyła się dwukrotnie w porównaniu z wcześniejszym okresem, w którym sprzedaż drewna prowadzona była systemem tradycyjnym. Jest to kolejny artykuł, w którym nie sformułowano hipotezy badawczej.

Celem artykułu B7. jest przedstawienie mało znanej koncepcji oceny płynności finansowej przedsiębiorstwa na podstawie wskaźnika stopnia zapotrzebowania na kapitał pracujący kapitałem stałym netto. W pracy dokonano porównania wymienionego wskaźnika z klasycznymi miernikami oceny płynności finansowej oraz dokonano oceny płynności finansowej dwóch przedsiębiorstw z sektora spożywczego przy uwzględnieniu zarówno wskaźników klasycznych, jak i wskaźnika uwzględniającego zapotrzebowanie na kapitał pracujący. W konkluzji autorzy pracy stwierdzili, że pomiar płynności za pomocą wskaźnika opartego na zapotrzebowaniu na kapitał jest właściwym narzędziem do oceny tego obszaru działalności przedsiębiorstwa ponieważ łączy w sobie zarządzanie cyklem operacyjnym ze źródłami finansowania.

Celem pracy C1 jest przedstawienie i porównanie regulacji krajowych i międzynarodowych w zakresie prezentacji i ujawniania w sprawozdaniu finansowym działalności rolniczej. Przedstawiono w nim m.in. klasyfikację aktywów biologicznych, porównano zawartość informacyjną sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa rolnego sporządzonego według standardów krajowych i międzynarodowych, przedstawiono metody wyceny aktywów biologicznych, a także zaprezentowano, w jaki sposób informacje o aktywach biologicznych wpływają na wartość wskaźników finansowych wykorzystywanych przy ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa rolnego. W mojej ocenie praca ta ma wartość przede wszystkim o charakterze dydaktycznym, chociaż ma ona też elementy charakterystyczne dla publikacji naukowej.

Celem artykułu C2. Jest przedstawienie i porównanie sposobów klasyfikacji aktywów związanych z działalnością rolniczą oraz ich ujęcia w sprawozdaniu finansowym w aspekcie różnych regulacji prawnych, tj. według MSR nr 41 Rolnictwo, ustawy o rachunkowości oraz ustawy o zbieraniu i wykorzystaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych. W konkluzji autorzy stwierdzili, że wprowadzenie MSR 41 Rolnictwo było właściwym rozwiązaniem, jednak Komitet Standardów Rachunkowych przygotowując ten standard powinien uwzględnić nazewnictwo stosowane w innych regulacjach dotyczących rachunkowości rolniczej.

Ogólnie oceniając publikacje przedstawione do oceny uważam, że mieszczą się one w obszarze dyscypliny ekonomia i finanse i świadczą o dużej wiedzy Habilitantki, w szczególności w odniesieniu do finansowych aspektów przemysłu spożywczego oraz finansowo-rachunkowościowych zagadnień rolnictwa. W tym obszarze przedstawione opracowania dostarczają czytelnikowi duży zasób wiedzy,

niektóre mają wartość dydaktyczną ale i aplikacyjną i z tego punktu widzenia są one, na ogół, interesujące. Jednak konstrukcja większości opracowań (z których 2 zostały opublikowane w czasopiśmie posiadających IF) budzi zastrzeżenia, jeśli chodzi o ich charakter naukowy. W żadnej z przedstawionych pozycji literaturowych nie dostrzegłem jasno sformułowanej hipotezy badawczej, chociaż same badania oraz zastosowana metodyka, w kilku przypadkach zasługują na pozytywną ocenę. Można zrozumieć, że konstrukcja naukowej rozprawy być może nie we wszystkich przypadkach wymaga jasnego zdefiniowania takiej hipotezy, jednak fakt, iż hipotezy takiej nie uwzględniono w żadnej z zaprezentowanych pozycji, obniża całościową ocenę dorobku. Znalazienie problemu badawczego, postawienia właściwej hipotezy oraz jej weryfikacja przy pomocy odpowiednio dobranej metody stanowią ważne elementy naukowej działalności.

4. Wykazaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej w szczególności zagranicznej

Z dokumentacji wniosku wynika, że Habilitantka wykazała się aktywności realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. Początek tej działalności miał miejsce jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora i polegał na udziale w Międzynarodowym projekcie badawczym koordynowanym przez Uniwersytet Humbolta w Berlinie pt. *Komparative Analyse des Transformationsprozesses in den Agrarsektoren ausgewählter Staaten Mittel- und Osteuropas (Komparatywna analiza procesów transformacji w wybranych krajach Europy Środkowej i Wschodniej - KATO Projekt)*, realizowanym w latach 1997-1999. Temat badawczy dzielił się na trzy obszary: liberalizację, prywatyzację i restrukturyzację w trzech krajach Europy Środkowej i Wschodniej, tj.: Polsce, Czechach i Bułgarii. Jednym z ważniejszych osiągnięć tego programu, poza przygotowaniem rozprawy doktorskiej Habilitantki, było opublikowanie w monografii pt. *Understanding Agricultural Transition* pod red. Beckmann V., Hagedorn K., wydanej przez Wydawnictwo Shaker Verlag, Aachen, Germany, autoryzowanego przez Habilitantkę rozdziału zatytułowanego *Analysis of Private Farm Investments and their Funding in Poland during the Transition Period*.

Aktywnością naukową o charakterze krajowym realizowaną po doktoracie, przy współudziale dwóch uczelni, tj. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu były badania w zakresie zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych sporządzanych przez różne podmioty gospodarcze. Efekty tych badań opublikowane zostały w monografii współautorstwa: Czerwińskiej-Kayzer D., Kotlińskiej J., Kotlińskiego G. pt. *Sprawozdanie finansowe i jego zawartość informacyjna na przykładzie wybranych rodzajów podmiotów gospodarczych*, wydanej przez Wydawnictwo Difin, w 2019 Kolejnymi aktywnościami naukowymi o charakterze krajowym, realizowanymi po doktoracie przy współudziale innych instytucji naukowych w latach 2011-2015 oraz 2016-2020, było prowadzenie prac badawczych w ramach realizacji dwóch programów wieloletnich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prowadzone badania miały charakter interdyscyplinarny i były realizowane przez Instytut Uprawy i Nawożenia Gleby w Puławach, Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu oraz trzy Wydziały Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, tj.: Wydział Ekonomiczny, Wydział Rolnictwa i Bioinżynierii oraz Wydział Medycyny Weterynaryjnej i Nauk o Zwierzętach.

W mojej ocenie aktywność Habilitantki realizowana w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej można uznać za wystarczającą dla spełnienia wymogów ustawowych.

Konkluzja

W mojej ocenie Pani dr Dorota Czerwińska-Kayzer spełnia warunek wynikający art.219 ust.1 pkt 1 ustawy Prawo o nauce i szkolnictwie wyższym, tzn. posiada stopień naukowy doktora oraz warunek wynikający z art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy, tzn. wykazała się istotną aktywnością realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. Natomiast mam wątpliwości co do spełnieniu przez nią wymagań wynikających z art. 219 ust.1 pkt. 2 odnoszącego się do posiadania osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Ogólnie oceniając dorobek naukowy Habilitantki uważam, że świadczy on o dobrej znajomości przez nią kwestii związanych w analizą finansową przedsiębiorstw sektora spożywczego oraz niektórych obszarów związanych z finansowo-księgowymi kwestiami dotyczącymi rolnictwa. Habilitantka ma w swoim dorobku osiągnięcia, które należy uznać za nowatorskie i poszerzające stan wiedzy w dyscyplinie ekonomia i finanse. Zaliczam do nich autorskie systemy wskaźników finansowych, ukazanie zróżnicowania w przemyśle spożywczym pomiędzy branżami przy uwzględnieniu analizy zmiennych kanonicznych, czy też określenie determinant płynności finansowej w różnych branżach przemysłu spożywczego. Dorobek ten ma znaczną wartość aplikacyjną oraz praktyczną. Doceniając osiągnięcia w tym obszarze mam jednak wątpliwości co do tego, czy osiągnięcia te można uznać za osiągnięcia stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomii i finansów. Praca przedstawiona jako osiągnięcie naukowe niewątpliwie ma szereg pozytywnych, na co wskazałem przy jej ocenie. Ma ona jednak także słabsze strony, o których również napisano w poprzedniej części recenzji, z których za najistotniejszą uważam sposób umiejscowienia uzyskanych wyników wielostronnych prac empirycznych w kontekście merytorycznym związanym z teorią finansów.

Ważąc zestaw opisanych w recenzji pozytywnych i negatywnych stron dorobku Habilitantki i będąc zobligowany do wydania jednoznacznej opinii zdecydowałem jednak, że pozytywy tego dorobku są na tyle widoczne, iż pozwalają na uznanie, iż spełnia ona minimalne wymagania wynikające z przepisów ustawowych.

Z tego też względu uważam, że Pani Dorota Czerwińska-Kayzer spełnia w wystarczającym stopniu wymagania wynikające z art. 219 ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 roku i w związku z tym popieram jej wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Łódź 15.07.2023